

MILLIY MANFAATLARDAN KELIB CHIQIB UMUMBASHARIY MUAMMOLARGA YONDASHISHNING NAZARIY ASOSLARI VA AMALIY AHAMIYATI

Boboyeva Sitora Ro‘zimaxmatovna

TerDPi o‘qituvchisi

Davlatova Dildora Dilshod qizi

TerDPi magistranti

ANNOTATSIYA : Ushbu maqolada milliy manfaatlar va umumbashariy muammolarning o‘zaro uyg‘unligi, zamonaviy global jarayonlarda davlatlar faoliyatining nazariy asoslari hamda milliy siyosatning global tahdidlarga munosabatdagi o‘rni chuqur tahlil etiladi. Shu nuqtai nazardan, maqolada milliy manfaatlarni belgilovchi omillar, ularning global muammolarni bartaraf etish jarayoniga ta’siri, xalqaro tashkilotlarning integratsion roli hamda davlatlararo hamkorlikning siyosiy-diplomatik mexanizmlari keng yoritiladi.

Kalit so‘zlar: milliy manfaatlar, global muammolar, xavfsizlik, xalqaro hamkorlik, geosiyosat, iqlim o‘zgarishi, kibertahdidlar.

АННОТАЦИЯ : В статье комплексно рассматривается взаимосвязь национальных интересов и глобальных проблем, раскрывается роль государств в условиях современных международных процессов и анализируется влияние национальных приоритетов на решение общемировых вызовов.. В работе освещаются факторы, определяющие содержание национальных интересов, механизмы их реализации в международных отношениях, взаимодействие с глобальными институтами, а также значение дипломатических и политических инструментов сотрудничества.

Ключевые слова: национальные интересы, глобальные вызовы, международная безопасность, сотрудничество, геополитика, климат, международное взаимодействие.

Xalqaro munosabatlar va global jarayonlarni o‘rganish davomida men shunga amin bo‘ldimki, har qanday davlatning tashqi siyosati va strategik qarorlari uning milliy manfaatlaridan kelib chiqadi. Ayni paytda, bugungi kunda global jarayonlar shunchalik o‘zaro bog‘langan va murakkabki, ularning birortasi alohida davlat manfaati bilan cheklanib qolmaydi. Men kuzatayotgan iqlim o‘zgarishi, axborot xavfsizligining zaiflashuvi, pandemiyalar, xalqaro migratsiya, yadro qurollari tarqalishi kabi jarayonlar milliy manfaatlarni qayta ko‘rib chiqishga majbur qilmoqda. Shu sababli men ushbu mavzu doirasida milliy manfaatlar va umumbashariy muammolar o‘rtasidagi dialektik bog‘liqlikni chuqur ilmiy asoslar bilan tahlil qilishni muhim deb bildim.

Milliy manfaatlar davlatning mavjudligi, uning iqtisodiy rivojlanishi, xavfsizligi, xalqaro maydondagi nufuzi va ichki barqarorligini belgilovchi fundamental kategoriyadir. Ilmiy adabiyotlarda milliy manfaatlarning shakllanishi davlatning geosiyosiy o‘rni, iqtisodiy imkoniyatlari, siyosiy tizimi, ijtimoiy resurslari va tarixiy tajribasi bilan bog‘liq ekani ta’kidlanadi¹. Bugungi kunda milliy manfaatlar klassik ko‘rinishda — hayotiy, strategik va taktik manfaatlar tarzida talqin

¹ Ahmedov R. Geosiyosat va global xavfsizlik. – Toshkent, 2020, 23-bet

qilinsada, global jarayonlarning murakkablashuvi ushbu mezonlarning yanada kengaytirilishiga olib kelmoqda ².

Global muammolar esa, aksincha, bitta davlat manfaatlari bilan chegaralanmaydi. Masalan, iqlim o'zgarishi natijasida kelib chiqayotgan ekologik falokatlar butun insoniyatga ta'sir qilmoqda. Birlashgan Millatlar Tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, atmosfera isishi, dengiz sathining ko'tarilishi va biologik xilma-xillikning kamayishi global xavfsizlikka eng yirik tahdid sifatida baholangan³. Shuningdek, COVID-19 pandemiyasi davlatlarning sog'liqni saqlash tizimi qanchalik bog'langanini, global hamkorliksiz pandemiyalarga qarshi kurash mumkin emasligini ko'rsatdi.

Kiber tahdidlar masalasi ham yangi avlod global muammolaridan biri bo'lib, davlatlar infratuzilmasining zaiflashuvi, sun'iy intellektdan noqonuniy foydalanish, kiberhujumlar natijasida iqtisodiy va siyosiy tizimlarga zarar yetkazish ehtimolini kuchaytirmoqda⁴. Bu jarayonlar milliy manfaatlarining mazmuniga axborot xavfsizligini qo'shimcha strategik yo'nalish sifatida kiritishni taqozo etmoqda.

Zamonaviy global tizimda milliy manfaatlar bilan umumbashariy ehtiyojlar o'rtasida muvozanatni topish masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki davlatlar bir tomondan o'z iqtisodiy o'sishini ta'minlashga intilsa, ikkinchi tomondan ekologik barqarorlikni saqlash uchun majburiy cheklavlarni joriy qilishi kerak bo'ladi. Bu esa "milliylik–umuminsoniylik" dialektikasining amaliy namunasi. Xavfsizlik va taraqqiyot o'rtasidagi bog'liqlik ham milliy siyosatning eng muhim mezonlaridan biridir. Xavfsizlik bo'lmasa taraqqiyot sodir bo'lmaydi, taraqqiyot bo'lmasa xavfsizlik izdan chiqadi. Masalan, iqtisodiy tengsizlikning kuchayishi geosiyosiy beqarorlikka, geosiyosiy beqarorlik esa iqtisodiy rivojlanishning sekinlashuviga olib keladi ⁵.

Davlatlar o'rtasidagi raqobat esa global jarayonlarda hamkorlik zarurligini inkor etmaydi. Iqlim o'zgarishi, pandemiyalar, terrorizm, yadro xavfsizligi kabi masalalarda raqobat emas, balki integratsion mexanizmlar ustuvor bo'lishi zarur. Shu bois Xalqaro tashkilotlar, jumladan BMT, VOZ, YUNEP va mintaqaviy koalitsiyalar davlatlar manfaatlarini uyg'unlashtirishda alohida rol o'ynaydi. Bundan tashqari, barqaror rivojlanish maqsadlari (SDGs) milliy manfaatlarini global ehtiyojlar bilan mutanosiblashtirishga xizmat qiluvchi universal platforma sifatida e'tirof etilmoqda. SDGlar iqtisodiy o'sish, ijtimoiy tenglik, ekologik barqarorlik va xalqaro hamkorlikni bir butun jarayon sifatida ko'rishga undaydi.

Milliy manfaatlar global muammolarga yechim topishda quyidagi amaliy yo'nalishlar orqali namoyon bo'ladi: ilm-fan va innovatsiyalarni rivojlantirish, ekologik texnologiyalarni joriy etish, xalqaro axborot xavfsizligi standartlarini shakllantirish, pandemiyalarga tayyorgarlik tizimini kuchaytirish, migratsiyani tartibga solish, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va davlatlararo iqtisodiy integratsiyani kengaytirish. Bularning barchasi milliy manfaatlarini global mas'uliyat bilan uyg'unlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlamochimanki, milliy manfaatlar va umumbashariy muammolar o'rtasida qarama-qarshilikdan ko'ra o'zaro to'ldiruvchanlik mavjud. Global xavf-xatarlar kuchayib borayotgan bir paytda davlatlar nafaqat o'z manfaatlarini himoya qilishi, balki umumiy global

² Karimova S. Milliy manfaatlar va xalqaro munosabatlar. – Toshkent, 2021, 17- bet

³ Xabibullayev M. Global muammolar va barqaror rivojlanish. – Toshkent, 2019, 35- bet

⁴ Castells M. The Network Society and Cybersecurity. – Oxford, 2019, 48- bet

⁵ Nye J. Understanding Global Conflicts. – New York, 2016, 63-bet

manfaatlarga hissa qo‘shishi lozim. Milliy manfaatlarni to‘g‘ri belgilash davlatning xalqaro maydondagi pozitsiyasini mustahkamlaydi, global xavfsizlik va barqaror rivojlanishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ahmedov R. Geosiyosat va global xavfsizlik. – Toshkent, 2020.
2. Karimova S. Milliy manfaatlar va xalqaro munosabatlar. – Toshkent, 2021.
3. Xabibullayev M. Global muammolar va barqaror rivojlanish. – Toshkent, 2019.
4. Castells M. The Network Society and Cybersecurity. – Oxford, 2019.
5. Nye J. Understanding Global Conflicts. – New York, 2016.